

GLAS REKE

džin ris

Električna sijalica visila je na kratkom gajtanu sa sredine tavanice, te nije bilo dovoljno svetla za čitanje i zato su ležali u krevetu i pričali. Noćni povetarac nadimao je zavese i ulazio kroz otvoren prozor, blag i vlažan.

»Ali, čega se bojiš? I kako to, bojiš se?«
Ona reče: »Pa tako, bojim se kao kad hoćeš da progutaš, a ne možeš.«

»Sve vreme?«
»Skočio sve vreme.«
»E pa, draga moja, ti si stvarno blesava.«
»Da, znam.«

»Ne zbog ovoga, pomisli, ne zbog ovoga.«
»To je samo raspoloženje«, rekla je, »proći će me.«

»Tako si prevrtljiva. Sama si odabrala ovo mesto li želela da dodemo ovamo, mislio sam da ti se ovde sviđa.«

»Sviđa mi se. Sviđa mi se i pustara i to što je tako usamljeno, a naročito mi se sviđa samoća. Volela bih samo kad bi bar ponekad prestala da pada kiša.«

»Usamljenost je divna stvar«, rekao je, »ali traži lepo vreme.«

»Možda će sutra biti lepo.«
Kad bih mogla rečima da izrazim, možda bi prošlo, razmišljala je. Ponekad se može — skoro — izraziti rečima i tako se — skoro — osloboditi toga. Ponekad je moguće reći samoj sebi, priznaću, danas sam se bojala. Bojala sam se rahlih, skliskih lica, pacovskih lica i toga kako se smeju u bioskopu. Bojim se i liftova i očiju lutaka. Ali za ovaj strah nema reči. Te reči nisu još pronađene.

Rekla je, »Opet će mi se sviđati kad prestane da pada kiša.«

»Malo pre ti se nije sviđalo, je l' da? Tamo kraj reke?«

»Pa«, rekla je, »Nije. Ne baš naročito.«
»Večeras je tamo bilo pomalo jezivo. Šta bi drugo mogla i očekivati? Nikad nemoj odabirati mesto po lepom vremenu.« (Niti bilo šta drugo, pomislio je.) »Ima isuviše borova oko kuće«, rekao je. »Prosto skrivaju čoveka.«

»Da.«
Ali nije to zbog tamnih borova, pomislila je, niti zbog neba bez zvezda, ni tankog, proređenog meseca, ni oniskih, zaravnjenih brda, niti zbog humke i krupnog kamenja. To je zbog reke.

»Reka se skoro uopšte ne čuje«, rekla je tamo dole. »Je l' to zato što je toliko nadošla?«

»Čovek se navikne na huku, rekao bih. Hajda da se vratimo i upalimo vatru u spavaćoj sobi. Voleo bih nešto da popijem. Mnogo bih dao za jedno piće, a ti?«

»Možemo popiti kafu.«

Dok su se vraćali, glavu je stalno držao okrenutu prema vodi.

»Nekako neobično metalno deluje pri ovakvom osvetljenju. Uopšte ne deluje kao voda.«

»Deluje ravno, kao da je zamrznuta. I mnogo šira.«

»Zamrznuta — ne. Veoma živa, i to na neki tajnovit način. Kao slap kose«, reče kao da sam sa sobom razgovara. Znači, i on je osetio. Ležala je prisecajući se kako se ta mrka uzburkana i užurbana reka promenila na mesečini. Sve je snažnije od čoveka. Oduvek sam verovala u to. (Nisi mi kćerka ako se bojiš konja. Nisi mi kćerka ako se bojiš da će ti biti zlo. Nisi mi kćerka ako se plašiš obrisa brda ili meseca kad počne da stari. U stvari, ti i nisi moja kćerka.)

»Sad se čuje, je l' da?«, reče, »mislim na reku.«

»Da, odavde je bučna.« Zevinuo je. »Staviću još jednu cepanicu na valtru. Baš je ljubazno od Rensoma što nam je dao taj ugajl i drvo. Kad smo uzeli kućicu, nije nam obećavao takav luksuz. Je l' da da nije rdav?«

»Ima srca. Konačno, mora biti i da pozna je ovdašnju klimu.«

»Pa, meni se sviđa«, reče vraćajući se u krevet, »i pored kiše. Hajde da ovde budemo srećni.«

Ovo je već drugi put. Već je to rekao. Rekao je prvi dan kad su došli. I tad nije smesta odgovorila »da, hajde«, jer joj je prišao strah koji je čekao na nju i dotakao je, te je prošlo nekoliko sekundi pre no što je mogla da progovori.

»Sigurno je ono bila vidra što smo videli večeras. Isuviše je veliko za vodenog pacova. Reći ću Rensomu. Biće jako uzbuđen.«

»Zašto?«

»Pa, prilično su retke u ovim krajevima.«

»Široćice, mora da im je strašno ako zaista predstavljaju retkost. Šta će uraditi? Organizovati hajku? Možda i neće. Složili smo se da je meka srca. Ovde je i ptičiji rezervat, jesi li to znao? Svašta ima ovde. Reći ću mu o onoj sa žutim grudima. Možda će znati kakva je to ptica.«

Jutros ju je gledala kako leprša gore-dole uz prozorsko okno — žuti bljesak na kiši. »O, kakva lepa ptica.« Strah je žut. Ti si žuta. Ona ima široku prugu žute boje. Sasvim su u pravu, strah je žut. »Zar nije lepa? I zar nije uporna? Naumila je da uđe...«

»Ugasicu svetlo«, reče, »Ničemu ne služi. Vatra je bolja.«

Kresnuo je šibicu da upali cigaretu i kada se razgorela ugledala mu je ulegnuća pod očima, kožu tesno zategnutu na jagodicama i usko uzvišenje nosa. Smešio se kao da zna o čemu razmišlja.

»Postoji li išta čega se ti ne plašiš u tim svojim raspoloženjima?«

»Tebe«, rekla je. Šibica se ugasila. Ma šta se desilo, pomislila je. Ma šta ti učinio. Ma šta ja učinila. Tebe nikada. Čuješ li me?

»Dobro je«, nasmejao se. »To je pravo olakšanje.«

»Sutra će biti lepo, videćeš. Imaćemo sreće.«

»Samo se ne oslanjaj na našu sreću. To bi bar trebalo da znaš«, mrmljao je. »Ali ti spadaš među one koji nikad ništa ne nauče. Na žalost, oboje spadamo među one koji nikad ništa ne nauče.«

»Jesi li umoran? Deluješ umorno.«

»Da.« Uzdahnuo je i okrenuo se, »prilično.« Kada je rekla, »Moram upaliti svetlo, hoću da uzmem aspirin.« nije joj odgovorio, pa je pružila ruku preko njega i pritisnula prekidač slabe električne sijalice. Spavao je. Zapaljena cigareta ležala je na čaršavu.

»Dobro da sam videla«, kazala je glasno. Ugasila je cigaretu i bacila je kroz prozor, našla aspirin, ispraznila pepeljaru, odlazući trenutak kada će morati da legne ispružena, osluškajući, kada će sklopiti oči samo zato da bi lih čula kako se ponovo otklapaju.

Nemoj spavati, mislila je ležeći. Ostani budan i teši me. Bojim se. Ima ovde nešto čega se treba bojati, kažem ti. Zašto ti to ne možeš da osetiš? Kad si rekao, hajde da budemo srećni, onog prvog dana, negde je kapala česma u pun lavabo, pevuckajući veselo i grozovito. Zar je nisi čuo? Ja sam je čula. Nemoj se samo tako okrenuti, uzdahnuti i zaspiti. Ostani budan i teši me.

Niko te neće tešiti, rekla je sama sebi, to bi već mogla znati. Saber se. Nekada se nisi plašila. Zar? Kada? Kad je to bilo? Pa, bi-

lo je. Osim toga, ubrzo ćeš zaspiti. Uvek se može zaspiti, a sutra će biti lepo.

Znala sam da će danas biti lepo, pomislila je kad je ugledala sunce kroz tanku zavesu. Prvi lep dan otkako smo ovde.

»Jesi li budan«, rekla je. »Divan dan. Tako sam čudno sanjala«, rekla je još uvek netremice gledajući prema suncu. »Sanjala sam kako hodam po šumi, a drveće je, onda sam sanjala o vetru u telegrafskim žicama, tako nekako, samo jako glasno. Još ga uvek čujem — zaista, kunem ti se, ne izmišljam. Još uvek mi je u ušima i zaista ništa drugo, već kao kakav lak vetar u telegrafskim žicama.«

»Divan dan«, rekla je i uhvatila ga za ruku.

»Hladan si, dušo. Doneću ti termofor i čaj. Ja ću ti doneti, jer sam odjutros puna snage, ovoga puta se ti odmaraj!«

»Što m ne odgovaraš«, rekla je ustajući i zažmirila prema njemu. »Plašiš me«, rekla je i prodrimala ga. Čim ga je dotakla, srce počeo da joj bubri i diže se sve do grla. Nabubri i pruži oštre kandže, a te kandže zariše se duboko u nju. »O bože«, rekla je i skočila, povukla zavese i zagledala mu se u lice obasjano suncem. »O bože«, rekla je zureći mu u lice obasjano suncem i kleknula kraj kreveta obuhvativši svojim rukama njegovu ruku, ne govoreći i ne misleći više.

Lekar je rekao, »Niste ništa čuli tokom noći?«

»Mislila sam da sanjam.«

»O, mislili ste da sanjate. Razumem. A kad ste se probudili?«

»Ne znam. Sat smo držali u drugoj sobi, jer glasno kuca. Oko pola devet, ili devet, tako mi se čini.«

»Naravno, odmah ste shvatili šta se dogodilo.«

»Nisam bila sigurna. U početku nisam bila sigurna.«

»A šta ste preduzeli? Već je bilo prošlo deset kad ste telefonirali. Šta ste preduzeli?«

Ni reči utehe. Sumnja. Ima sitne oči i kosmate obrve, i gleda sumnjičavo.

Rekla je, »Obukla sam kaput i otišla kod gospodina Rensoma, kod njega ima telefon. Sve vreme sam trčala, ali činilo mi se tako daleko.«

»Ali za to vam nije trebalo više od deset minuta.«

»Da, ali činilo mi se tako daleko. Trčala sam, a izgledalo mi je kao da se ne pomeram. Kad sam stigla, nikog nije bilo, a prostorija u kojoj je telefon bila je zaključana. Ulazna vrata su uvek otvorena, ali onu prostoriću zaključava kad izade. Vratila sam se na put, ali ni tamo nije bilo nikoga. Nikoga u kući, nikoga na putu, nikoga na čitavoj padini. Na žici je visilo i ljuljalo se nekoliko čaršava i muških košulja. A sunce je naravno sijalo. Naš prvi dan. Naš prvi lep dan.«

Pogledala je doktora u lice, zastala i nastavila promenjenim glasom.

»Hodala sam gore-dole izvsneo vreme. Nisam znala šta da radim. Onda sam pomislila da bih možda mogla da izbljem vrata. Probala sam i uspeła. Jedna daska se slomila, pa sam ušla. Ali činilo mi se strašno dugo dok mi neko nije odgovorio.«

Pomislila je: O, da, naravno da sam shvatila. Stigla sam tako jer sam morala da zastanem tamo i da sušam. A onda sam čula. Dolazio je sve glasnije i sve bliže i bio je u sobi pored mene. Čula sam glas reke.

Čula sam glas reke.

s engleskog prevela
Radmila Šević

BELESKA O PISCU

DŽIN RIS je rođena na Jamajci, a kao šesnaestogodišnja devojka stigla je u London. Pisanjem je počela da se bavi posle prvog svetskog rata u Parizu. Među prvim podršku joj je pružio Ford Medoks Ford. Iz toga perioda je zbirka pripovedaka *Leva obala*. Potom je objavila još četiri knjige: *Stavovi*, *Napustivši gospodina Mekenizija*, *Putovanje u tamu* i *Dobro jutro, ponoći*. Kada je izbio drugi svetski rat prestala je da piše, povukla se iz javnosti i preko deset godina bila potpuno zaboravljena. Polovinom šezdesetih godina objavila je roman *Divlje Sargasko more*, kojim je privukla veliku pažnju čitalaca i kritike i dobila književnu nagradu. Uskoro potom je objavila zbirku pripovedaka *Tigrovi su lepi*.

Sve do nedavne smrti Džin Ris je živeła veoma puvučeno na zapadu Engleske, u teškim materijalnim uslovima, nepoverljiva prema novinarima i kritičarima.